

Η ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Κύριε Δήμαρχε
Αγαπητοί συμπατριώτες
κυρίες και κύριοι

Κανείς δεν γνωρίζει πότε ακριβώς χτίστηκε το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου, πότε ακριβώς το μικρό αυτό προσκύνημα φώλιασε στους βράχους της Αρκαδικής γης.

Ο χρόνος έσβησε τις μνήμες και η σκόνη της ιστορίας κάλυψε τα ίχνη της δημιουργίας του.

Κάποιοι μιλούν για ασκητήριο του 9ου αιώνα, άλλοι βασισμένοι στις τοιχογραφίες του το χρονολογούν ανάμεσα στο 1300 και στο 1500. Το αγαπημένο “παλαιομονάστηρο” των Βαλτεσινιωτών σίγουρα υπήρχε το 1625, όταν ιδρύθηκε στο άλλο μας μοναστήρι, η Παναγία.

Ο φυσικός του περίγυρος, απaráμιλλος. Μια μικρή χαράδρα του Μαινάλου, σμιλευμένη εδώ και χιλιάδες χρόνια από το πέρασμα του νερού, ένας τόπος άγριος και έρημος, γεμάτος φυσικές σπηλιές, κατάλληλος για να ησυχάσει η ψυχή του ανθρώπου, να φύγει από τις έννοιες της ζωής και να αφιερωθεί στο θεό.

Και όμως, άλλες οι βουλές των ανθρώπων και αλλιώς προστάζει η μοίρα και η λαίλαπα της ιστορίας. Το μικρό αυτό ησυχαστήριο, έρημο και κρυμμένο στους βράχους, έμελε να γίνει η κιβωτός του χωριού μας και η σιωπηλή του χαράδρα να αντιλαλήσει τα πιο δραματικά γεγονότα του τόπου μας.

Κυρίες και κύριοι,

Δεν μαζευτήκαμε εδώ σήμερα για να προσκυνήσουμε απλά στο μικρό μοναστήρι μας, για να προσπαθήσουμε να διαβάσουμε στις αγιογραφίες του την πίστη κάποιων άλλων εποχών, για να θαυμάσουμε το μοναδικό Αρκαδικό τοπίο.

Είμαστε εδώ για να θυμηθούμε τα δραματικά γεγονότα του 1826, όταν η πλάστιγγα της ιστορίας δεν είχε ακόμα γύρει προς την μεριά της Ελευθερίας, όταν οι μικρές, ταπεινές καθημερινές θυσίες προστίθεντο αγόγγυστα στη ζυγαριά του αγώνα, όταν το αίμα πότιζε τα μέρη μας για να αναστηθεί μια πατρίδα χαμένη και σβησμένη από τον κατάλογο των εθνών.

Στη σημερινή ημέρα μνήμης, στο ετήσιο μνημόσυνο για τις ψυχές που κλείστηκαν εδώ και έδιωξαν τον Ιμπραήμ ταπεινωμένο, ας γυρίσουμε 184 χρόνια πίσω, ας αφήσουμε για λίγο τις έγνοιες και τις αγωνίες του καιρού μας και ας ζήσουμε με την καρδιά ανοιχτή το χρονικό του φοβερού Σεπτέμβρη του 1826. Ίσως έτσι, όταν γυρίσουμε ξανά στον φετινό Σεπτέμβρη να μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα τον τόπο μας, το χρέος μας απέναντι του, την ευθύνη μας την ατομική και την συλλογική.

Δεν ήταν η πρώτη φορά που ο Ιμπραήμ έσπερνε τον τρόμο και τον πανικό στα μέρη μας. Ένα χρόνο πριν, στις 9 Ιουλίου του 1825 οι ελληνικές δυνάμεις με αρχηγό τον Κολοκοτρώνη, άτακτες και ασυντόνιστες, αποδυναμωμένες από τις εμφύλιες έριδες, προσπάθησαν να τον αντιμετωπίσουν στα Τρίκορφα και υπέστησαν συντριπτική ήττα:

“Μες στα τρίκορφα στη Ράχη, πάει το αίμα σαν αυλάκι...” λέει το δημοτικό τραγούδι.

Οι μέρες ήταν κρίσιμες, η έκβαση του αγώνα αβέβαιη, η μοίρα του Έλληνα κρεμόταν από μία κλωστή. Οι άνθρωποι φοβισμένοι και απελπισμένοι γύριζαν με κόπο τον τροχό της ιστορίας.

Ο Ιωάννης Κολοκοτρώνης σε επιστολή που έστειλε από το Βαλτεσινίκο στον πατέρα του Θεόδωρο Κολοκοτρώνη περιγράφει τη φοβερή χρονιά: “Με βάζεις πατέρα να κινήσω ογλήγορα και δεν ηξεύρεις όπου ο κόσμος εδώθεν έχει φαμίλιες, έχει φόβον από τον εχθρόν, πεινά, δυστυχεί και σχεδόν υστερείται καθ' όλα ώστε να ζούν οι άνθρωποι με χόρτα και μ' όλο αυτό επροθυμοποιήθησαν πέραν κάθε φοράς”.

Αυτή ήταν η κατάσταση στον τόπο μας όταν ένα χρόνο μετά, γυρνώντας από το Μεσολόγγι, ο Ιμπραήμ επιστρέφει στην Αρκαδία και στρατοπεδεύει στο χωριό Δάρα. Είναι πια αποφασισμένος να εξαφανίσει τους ανθρώπους που με τόσο πείσμα του αντιστέκονται. Όσοι τον “προσκύνησαν” ήδη στον Πύργο και στην Πάτρα του στέλνουν μήνυμα: “Θέλοντας να μένωμεν πιστοί εις την υποταγήν πάσχομεν τα πάνδεινα από τους Γορτυνίους του Κολοκοτρώνη. Όθεν, ενόσω η Γορτυνία είναι ζωντανή, το προσκύνημά μας δεν ωφελεί ούτε είναι βέβαιον...”

Βέβαιον ήταν μόνο ότι οι ανυπότακτοι Αρκάδες έπρεπε να πάψουν να πατούν την άγωνα και απροσκύνητη γη τους.

Έτσι ο Ιμπραήμ στέλνει στα μέρη μας στρατό με αρχηγό τον ανιψιό του. Φτάνουν στη Λάστα, τη βρίσκουν αφύλαχτη αφού οι κάτοικοί έχουν καταφύγει στη Σφυρίδα, χαλαρώνουν και σκορπίζονται.

Την κατάσταση εκμεταλλεύεται ένα μικρό σώμα Βαλτεσινιωτών με αρχηγό τον Γεώργιο Μπούμπουλη ή Κούνα που επιτίθενται και μετά από καταδίωξη συλλαμβάνουν τον Μπέη.

Ο πολύτιμος αιχμάλωτος δίνει πληροφορίες για το στρατό το Ιμπραήμ και υπόσχεται λύτρα και απελευθέρωση Ελλήνων αιχμαλώτων ως αντάλλαγμα για τη ζωή του. Στην κρίσιμη αυτή στιγμή, η μοίρα του αγώνα προστάζει διαφορετικά : Ο Μπέης πυροβολείται πισώπλατα από έναν Έλληνα την ώρα των διαπραγματεύσεων και τα σχέδια του συμπατριώτη μας του Κούνα καταρρέουν.

Ο Ιμπραήμ θλίβεται βαθιά για το θάνατο του ανιψιού του, πενθεί και αποφασίζει να εκδικηθεί. Καταστρέφει τη Λάστα και προχωρεί προς το Βαλτεσινίκο. Ο Φώτης Χρυσανθακόπουλος ή Φωτάκος, Μαγουλιανίτης υπασπιστής του Κολοκοτρώνη, αυτήκοος μάρτυρας των γεγονότων, περιγράφει με λεπτομέρειες στ απομνημονεύματά του τις τραγικές εκείνες ημέρες.

Ο Ιμπραήμ, μας λέει, καταλύει στο Βαλτεσινίκο που το βρίσκει έρημο, εγκαταλελειμμένο από τους κατοίκους του. Διατάζει να κάψουν το χωριό εκτός από τρία σπίτια και τον πύργο των Δεσποτάδων – το σημερινό σπίτι του Δημάρχου, όπου ήταν συγκεντρωμένα τα γεννήματα και να καταστρέψουν τα μοναστήρια. Ο στρατός του εξαπλώνεται στα γύρω βουνά και μαζεύει δεκαέξι χιλιάδες γιδοπρόβατα, τον πλούτο και τη ζωή των κατοίκων του ορεινού χωριού. Πού βρίσκονταν όμως οι κάτοικοι του Βαλτεσινίκου; Τρομαγμένοι και καταδιωκόμενοι, κρύφτηκαν στη ρεματιά και πάνω από χίλια άτομα έφτασαν και κλείστηκαν εδώ, στο μοναστήρι του Αγίου Νικολάου.

Ήδη από τα προεπαναστατικά χρόνια και κυρίως μετά από τα Ορλωφικά, οι Βαλτεσινιώτες νιώθοντας την απειλή των Τούρκων και τον θανάσιμο κίνδυνο που διέτρεχαν οι οικογένειες των αγωνιστών που έμεναν στο χωριό, είχαν αντιληφθεί την εξαιρετική θέση του Αγίου Νικολάου, που πρόσφερε πολλά μικρά και μεγάλα καταφύγια, νερό και τροφή για ανθρώπους και ζώα.

Οχύρωσαν λοιπόν το παλιό μοναστήρι, ενίσχυσαν την πρόσοψη με πολεμίστρες προς όλες τις κατευθύνσεις, καθώς και την περίφραξη που υπήρχε εκείνη την εποχή έξω από τις σπηλιές.

Ήταν λοιπόν αναμενόμενο, το χωριό μπροστά στο θανάσιμο κίνδυνο που αντιμετώπιζε να ζητήσει προστασία στους βράχους του Αγίου Νικολάου. Χίλια άτομα στο σύνολο, Βαλτεσινιώτες, Βυτιναίοι και Μαγουλιανίτες ζήτησαν απελπισμένα καταφυγή και προστασία στις σπηλιές και στις εκκλησίες του μοναστηριού.

Ο στρατός του Ιμπραήμ σύντομα έφτασε στον άγιο Νικόλα. Έκοψαν κατ' αρχήν το νερό της μονής και κατόπιν άρχισαν να ρίχνουν πέτρες για να γκρεμίσουν τη σκεπή που εξείχε, να ρίξουν μέσα φωτιά και να κάψουν τους πολιορκημένους.

Όμως οι πέτρες αστοχούσαν και έπεφταν στη ρεματιά χωρίς να προξενούν σημαντικές ζημιές. Ανέλαβαν τότε την κατάσταση οι Γάλλοι μηχανικοί που συνόδευαν τον Ιμπραήμ. Αφού έβαλαν το στρατό να συγκεντρώσει ότι ξυλεία μπορούσε, κατασκεύασαν ένα μηχάνημα, ένα είδος βαρούλκου, στο οποίο φόρτωναν τις πέτρες, τις κρέμαγαν και τις εκσφενδόνιζαν στο κούφωμα της σπηλιάς, ώστε να πέφτουν πάνω στο μοναστήρι και όχι στη ρεματιά.

Όμως ούτε αυτό το τεχνούργημα είχε αποτέλεσμα. Η Αρκαδική γη έκρυβε σφιχτά στην αγκαλιά της τους απελπισμένους υπερασπιστές της.

Τότε ήταν που ο Ιμπραήμ έμαθε από αιχμαλώτους ή τυχαία ανακάλυψε καθώς χτυπούσε με τις πέτρες πως ανάμεσα στα βράχια και πάνω από τις σπηλιές της μονής υπήρχε ένα φυσικό άνοιγμα, μία μεγάλη τρύπα την οποία οι πατέρες της μονής σε παλαιότερη εποχή είχαν πατώσει με ξύλα και κατόπιν την είχαν σκεπάσει με χώματα και φυτέψει ώστε να μην φαίνεται.

Όταν εντόπισαν και άνοιξαν την τρύπα φάνηκε ότι είχε πια αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση για τους πολιορκημένους. Οι στρατιώτες του Ιμπραήμ άρχισαν να ρίχνουν οτιδήποτε καυστικό είχαν, ακόμα και την ίδια τη μηχανή των Γάλλων έσπασαν και την έριξαν φλεγόμενη στο άνοιγμα.

Όμως για τις χίλιες ψυχές που εμπιστεύτηκαν τη ζωή τους στα βράχια του Αγίου Νικολάου η ελπίδα δεν είχε σβήσει. Το καιόμενο τμήμα επικοινωνούσε με το υπόλοιπο μοναστήρι με ένα πέρασμα μέσα στο βράχο μήκους περίπου εκατό βημάτων και ήταν χωρισμένο από αυτό με πόρτα σιδερένια.

Ένας – ένας οι πρόγονοί μας πέρασαν σκυφτοί ανάμεσα στο βράχο, στριμώχτηκαν στο δυτικό μέρος του μοναστηριού και πέρασαν μια νύχτα αγωνίας και τρόμου, ενώ στο διπλανό τμήμα καίγονταν με φωτιά μεγάλα γεννήματα που είχαν συγκεντρώσει εκεί οι πολιορκημένοι.

Οι καμένοι κόκκοι του σιταριού, που όλοι μαζεύαμε εδώ στα παιδικά μας χρόνια, είναι οι σιωπηλοί μάρτυρες εκείνης της φοβερής νύχτας.

Την επόμενη μέρα, η αμηχανία του Ιμπραήμ γίνεται πείσμα και φέρνει αποκοτιά. Αφού η φωτιά, το μεγάλο όπλο, δεν κατόρθωσε να ξετρυπώσει τους πολιορκημένους, ας έβγαιναν με όποιο τρόπο και με όποια θυσία, φτάνει να έспаγε η αντίσταση των σκληροτράχηλων Γορτύνιων.

Κρεμούν λοιπόν με σχοινιά στρατιώτες με το όπλο στο χέρι και τους κατεβάζουν ως τα ανοίγματα των βράχων που βρίσκονται κρυμμένοι οι Έλληνες. Παράλληλα οι τούρκοι πυροβολούν απ' όλες τις μεριές. Οι κρεμασμένοι στρατιώτες βρίσκουν το θάνατο από τα βόλια των πολιορκημένων, όμως ανασύρονται αμέσως και αντικαθίστανται από άλλους. Άλλα και πολλοί από τους υπερασπιστές του μοναστηριού πληγώθηκαν από τις σφαίρες που πέρασαν μέσα από τις πολεμίστρες. Ο Φωτάκος αναφέρει τον Γεώργιο Χριστόπουλο και τον Ανδρικό Γιαννόπουλο. Ο Γεώργιος Παναγούλιας, με μια τουφεκιά εκπληκτικής ακρίβειας σκότωσε έναν Τούρκο που μέσα στον πανικό είχε καλύψει το κεφάλι του πίσω από μια πλάκα και τρέχοντας επιχειρούσε να ανοίξει την πόρτα του μαγειρειού που βρισκόταν λίγο έξω από το μοναστήρι. Η βολή αυτή, μαζί με την εξοντωτική κούραση και τις σοβαρές απώλειες, ανέκοψε την έφοδο των Τούρκων.

Ας μας συγχωρέσουν οι ψυχές όσων δεν άκουσαν να μνημονεύεται το όνομά τους, το κατόρθωμά τους και η θυσία τους. Η φωτιά που σάρωσε την Ελλάδα εκείνο τον καιρό δεν επέτρεπε την πολυτέλεια της ιστοριογραφίας. Μόνο μέσα στις καρδιές μας, τις ήσυχες ώρες προσκυνήματος στον Άγιο Νικόλαο θα καίει πια το καντήλι της μνήμης τους.

Η νύχτα που ακολούθησε τη δεύτερη μέρα της πολιορκίας ήταν φοβερή. Ο στρατός του Ιμπραήμ είχε πια χάσει πολύ χρόνο και μετρούσε μεγάλες απώλειες. Και αφού άλλη λύση δεν έβρισκαν, αποφάσισαν να ξαναγυρίσουν στη δύναμη της φωτιάς.

Άρχισαν να συγκεντρώνουν ξύλα με στόχο να τα σωριάσουν στο βράχο κάτω από την πόρτα του μοναστηριού, να ανάψουν μεγάλη φωτιά, να υψωθούν οι φλόγες και να κάψουν τη βαριά, ξύλινη πόρτα. Οι πολιορκημένοι άκουγαν ξέπνοοι τα ποδοβολητά των εχθρών και τις φωνές αγωνίας του Χρήστου Σπηλιωτόπουλου από τη Δημητσάνα που όντας άρρωστος δεν πρόλαβε να μπει στο μοναστήρι, αιχμαλωτίστηκε από τους Τούρκους και βασανίστηκε μέχρι θανάτου.

Με την καρδιά βαριά και την ελπίδα σβησμένη κοινώνησαν από το χέρι του Ιερομόναχου Κυπριανού και ετοιμάστηκαν για τον έσχατο υπερπάντων αγώνα.

Βουτώντας στο λάδι πανιά που έκοβαν κυρίως από τις φουστανέλες τους, έφτιαχναν στουπιά που τα άναβαν και τα πετούσαν στους βράχους. Στο φώς που για λίγες στιγμές έσκιζε το σκοτάδι της χαράδρας, σημάδευαν τους Τούρκους, που μέσα στη νύχτα σώρωναν τα ξύλα για τη μεγάλη φωτιά.

Ο λυσσαλέος αγώνας συνεχίστηκε ολόκληρη τη νύχτα. Διακόσιοι Τούρκοι σκοτώθηκαν στην προσπάθειά τους να πλησιάσουν το βράχο, και όταν απελπίστηκαν από τις μεγάλες τους απώλειες, άρχισαν να χτυπούν χαλκώματα προσπαθώντας με το φοβερό αντίλαλο της χαράδρας να τρομάξουν τους πολιορκημένους.

Αυτός ακριβώς ο δαιμονικός θόρυβος έριξε την αυλαία της μάχης του Αγίου Νικολάου. Αποκαμωμένοι οι Τούρκοι, με τεράστιες απώλειες, εγκατέλειψαν, βιαστικά, πριν ξημερώσει το μοναστήρι και συνέχισαν την επέλασή τους προς το Δάρα.

Κάπου εδώ τελειώνει το χρονικό της μάχης του αγίου Νικολάου. Οι φωτιές που φώτισαν εκείνες τις φοβερές νύχτες έσβησαν και οι ψυχές των αγωνιστών ησυχάζουν δικαιωμένες από το χρόνο.

Και μόνο τα Άγρια βράχια της Αρκαδικής γης μένουν σιωπηλά και υπερήφανα για να μας θυμίζουν τους αγώνες των προγόνων μας και το αλύγιστο φρόνημά τους.

Βαλτεσινίκο, 11 Σεπτεμβρίου 2010
Βασιλική Γλα